

การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของ ฌ็อง-ปอล ซาร์ตร์กับเสรีภาพและความรับผิดชอบของ สื่อมวลชน*

An Analytical of Concept of Freedom and Responsibility of Jean-Paul Sartre's Philosophy with Freedom and Responsibility of Press

ณัฐชา วอเพ็ชร**

Natthacha Worphet

ธีรธัม แสงแก้ว***

Theerat Saengkaew

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาแนวคิดเรื่องเสรีภาพและความ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของฌ็อง-ปอล ซาร์ตร์กับเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน”

This article is part of the thesis, “An Analytical of Concept of Freedom and Responsibility of Jean-Paul Sartre's Philosophy with Freedom and Responsibility of Press”

** นิสิตปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่ Email: natthachaworphet@gmail.com.

The Degree of Master Department of Philosophy and religion Graduate School Kasetsart University. Corresponding author, e-mail: natthachaworphet@gmail.com.

*** ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Department of Philosophy and Religion Faculty of Humanaties Kasetsart University. Thesis Advisor.

รับผิดชอบของฌ็อง-ปอล ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre) กับเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนเพื่อศึกษาหาว่าสองแนวคิดนี้มีความสอดคล้องและความแตกต่างกันอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของ ฌ็อง-ปอล ซาร์ตร์ เป็นแนวคิดเชิงนามธรรมซึ่งแสดงถึงควมมีเสรีภาพของมนุษย์ที่มีเสรีภาพในการตัดสินใจตามสิ่งที่ตนปรารถนา ส่วนเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนนั้นเป็นแนวคิดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ สื่อมวลชนอาจใช้เสรีภาพในการนำเสนอข่าวสาร แต่ก็ยังคงต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย จรรยาบรรณและกฎเกณฑ์ทางสังคมของสื่อมวลชน ดังนั้นความรับผิดชอบของสื่อมวลชนจึงเป็นความรับผิดชอบทางกฎหมายเช่นกัน ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของซาร์ตร์ที่ความรับผิดชอบนั้นหมายถึงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

คำสำคัญ: เสรีภาพ, ความรับผิดชอบ, เสรีภาพสื่อ, ฌ็อง-ปอล ซาร์ตร์

Abstract

The article aims to analyze the accordance and differences of the concepts on freedom and responsibility of Jean-Paul Sartre's philosophy and of press in order to study the accordance and the differences of both concepts. The study found that concept of freedom and responsibility of Jean-Paul Sartre's philosophy is an abstract concept. It represents freedom of human being to make his free - willing decision. On the other hand, freedom and responsibility of press is the practical theory. Press may have the right to freely present the news but they have to be under the rules, regulations, and press ethnics and responsibility. Therefore, the responsibility of press is a legal responsibility which is different from Sartre's concept of responsibility that means the responsibility for their own actions.

Keyword: freedom, responsibility, freedom of press, Jean-Paul Sartre's philosophy

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เสรีภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการอยู่เสมอ เพราะเสรีภาพหมายถึงอิสรภาพของมนุษย์ที่สามารถใช้ตัดสินใจทำอะไรก็ได้ตามสิ่งที่ตนปรารถนา แต่มนุษย์กลับหลงลืมที่จะใช้ความรับผิดชอบเพื่อควบคู่ไปกับเสรีภาพที่ตนเองพึงมี ดังนั้น จึงทำให้เกิดปัญหาในการใช้เสรีภาพของมนุษย์ในสถานการณ์ปัจจุบัน

หากจะพิจารณาความหมายของสิทธิและเสรีภาพ ทั้งในปรัชญาการเมืองและกฎหมายแล้วพอจะอธิบายได้ว่า “หากสื่อมวลชนไม่มีสิทธิอันใดที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่ออธิบายการดำเนินงานของรัฐบาลให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ หรือการดำเนินงานอย่างสุจริตของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แม้ว่าสื่อมวลชนจะมีเสรีภาพเพียงใดก็ตาม สื่อมวลชนก็ไม่อาจนำข้อมูลมาเสนอให้ประชาชนได้กระจ่างได้” ดังนั้น สิทธิและเสรีภาพคือหลักประกันสำคัญของสื่อมวลชนที่รัฐธรรมนูญต้องบัญญัติให้ครอบคลุมเพื่อไว้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนทั้งประเทศ และสื่อมวลชนต้องมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเพียงพอที่จะทำหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมได้ (สมควร กวียะ, 2545: 172)

ในเรื่องการสื่อสารมวลชนนั้น สื่อมวลชนในประเทศไทยต่างเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็น เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ซึ่งจากสถิติขององค์กรนานาชาติสองแห่ง คือ “ฟรีดอม เฮาส์” (Freedom House) และ “องค์กรผู้สื่อข่าวไร้พรมแดน” (Reporters Without Borders) ทั้งสององค์กรนี้ได้สำรวจและจัดอันดับเสรีภาพสื่อ 8 ปีที่ผ่านมา พบว่าภาพรวมของเสรีภาพสื่อของไทยลดต่ำลง จากเคยเป็นประเทศที่ “มีเสรีภาพสื่อ” ลดลงเหลือเป็นประเทศ “กึ่งเสรีภาพสื่อ” และปัจจุบันกลายมาเป็นประเทศที่ “ไม่มีเสรีภาพสื่อ” (บุปผา เมฆสีทอง, 2554: 203) ซึ่งเสรีภาพสื่อ่นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญต่อประเทศชาติมาก เพราะมันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงประชาธิปไตยภายในประเทศว่าประเทศนั้นมีประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด

มีนักปรัชญาคนหนึ่งที่ได้คิดหลักการว่าด้วยเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบเอาไว้ชื่อว่า ฌ็อง-ปอล ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre) เขาเป็นนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส และเป็นผู้ยกย่องเสรีภาพเป็นอย่างมาก เขากล่าวว่า “มนุษย์คือ

เสรีภาพ” หมายความว่า คนทุกคนเกิดมาพร้อมกับเสรีภาพ คือ เสรีภาพที่จะเลือก และเสรีภาพที่จะไม่เลือก แต่กระนั้นก็ตามความหมายของเสรีภาพในการเลือกนั้นก็ไม่ได้หมายถึงผลสัมฤทธิ์ในการเลือก แต่หมายถึงเสรีภาพในการตัดสินใจเลือกเท่านั้น ไม่ว่าการเลือกในครั้งนั้นจะเกิดผลสัมฤทธิ์หรือไม่ แต่ถ้าหากว่าได้มีการตัดสินใจที่จะเลือกหรือไม่เลือกด้วยตนเองโดยไม่มีสถานการณ์ใดมาบีบบังคับ นั้นเรียกว่า “เสรีภาพ”

เมื่อผู้เขียนบทความได้ศึกษาแนวคิดของชาร์ตต์ที่ว่าด้วย “เสรีภาพและความรับผิดชอบ” แล้ว ทำให้เห็นการแสดงจุดยืนที่คงมั่นในอุดมการณ์ของเขา ไม่ว่าเขาจะกระทำเหตุการณ์ใดก็ตาม เสรีภาพคือคำตอบเดียวที่จะนำไปถึงความเป็น “อิสระชน” ซึ่งแสดงถึงความเป็นมนุษยชาติที่สมบูรณ์ หากมนุษยดำรงชีวิตด้วย “เสรีภาพ” เสรีภาพอาจมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคนให้เท่าเทียมอารยประเทศก็เป็นได้ อีกทั้งปรัชญาเสรีภาพตามแนวคิดของชาร์ตต์ มีความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ จึงเห็นควรนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเสรีภาพของลือมวลชนได้

ดังนั้นผู้เขียนบทความจึงต้องการหาความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพและความรับผิดชอบต่อทั้งสองแนวคิดที่มีความสอดคล้อง ความเหมือน หรือความแตกต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบต่อเมือง-ปอล ชาร์ตต์
2. เพื่อศึกษาเสรีภาพและความรับผิดชอบต่อลือมวลชนในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบต่อ เมือง-ปอล ชาร์ตต์กับเสรีภาพและความรับผิดชอบต่อลือมวลชน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางเอกสาร โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยอยู่ที่

ศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของฌ็อง-ปอล ซาร์ตร์ โดยชี้ให้เห็นถึงความหมาย ประเภท ลักษณะ และความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพและความรับผิดชอบของทั้งสอง เพื่อนำมาหาความสัมพันธ์ในเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกันอย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของฌ็อง-ปอล ซาร์ตร์
2. เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน
3. เกิดความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของฌ็อง-ปอล ซาร์ตร์กับเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน
4. สามารถนำความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบไปคิดวิเคราะห์ในการรับรู้ข่าวสารในชีวิตประจำวันได้

ประวัติของฌ็อง ปอล ซาร์ตร์

ฌ็อง-ปอล ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre 1905-1980) เป็นนักปรัชญาและนักวรรณกรรมชาวฝรั่งเศส ถูกจัดอยู่ในกลุ่มนักปรัชญาแนวคิดอัตถิภาวนิยม (existentialist) ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 20 (พินิจ รัตนกุล, 2515: 102) เมื่อกล่าวถึงลัทธิอัตถิภาวนิยม ทุกคนจะนึกถึงซาร์ตร์เป็นอันดับแรก เพราะเขาเป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดต่อคนในยุคสมัยนั้นเป็นอย่างมาก ซาร์ตร์ถ่ายทอดความคิดของตนเพื่อสะท้อนสังคมในยุคนั้นผ่านวรรณกรรม และบทละคร หลังจากนั้นเขาถูกคัดเลือกให้เป็นผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรม แต่ซาร์ตร์กลับปฏิเสธที่จะรับรางวัลนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่าเขาไม่ต้องการให้สังคมให้คุณค่าเขาจากรางวัลนี้ ถ้าเขารับรางวัลนี้ก็เท่ากับว่าเขายอมให้รางวัลนี้มีอิทธิพลเหนือเขา (เพราะชาวอัตถิภาวนิยมไม่ชอบอยู่ภายใต้อิทธิพลของใคร) เขาจะถูกจำกัดเสรีภาพให้อยู่ในขอบเขตของ

รางวัลนี้เท่านั้น ดังนั้นเขาจึงปฏิเสธการรับรางวัลดังกล่าว

เสรีภาพในแนวคิดของชาร์ตอร์

ความหมายของเสรีภาพ

คำว่า เสรีภาพ (Freedom) หมายถึง “การที่มีอิสระเสรีจากกฎ ระเบียบแบบแผน” (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547: 75 – 76)

ส่วนเสรีภาพในทัศนะของชาร์ตอร์นั้น หมายถึง “เสรีภาพในการเลือกเสรีภาพในการตัดสินใจ” การเลือกในความหมายของชาร์ตอร์ มีความหมายว่า “มีความสามารถที่จะเลือกทำอะไรก็ได้ได้ตามเจตจำนง (will) ของตนเอง” (ศักดิ์ชัย นิริญทวี, 2526: 18)

ดังนั้นเสรีภาพในทัศนะของชาร์ตอร์จึงหมายถึง เสรีภาพที่ไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่มีอะไรจะเป็นอุปสรรคที่แท้จริงต่อเสรีภาพของเราได้แม้แต่ความตาย เพราะความตายเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับการมีชีวิตอยู่ ดังนั้นเสรีภาพจึงไม่เกี่ยวข้องกับความตาย

ประเภทของเสรีภาพ

ประเภทของเสรีภาพในทัศนะของชาร์ตอร์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ความหมายเชิงนิเสธ (negative side) 2. ความหมายในเชิงปฏิฐาน (positive side) โดยจะอธิบายดังต่อไปนี้

1. ความหมายเชิงนิเสธ (negative side)

ความหมายในเชิงนิเสธหมายถึง การพ้นจากการขัดขวาง การแทรกแซง การบังคับ หรือการใช้อำนาจทางอ้อม (ศักดิ์ชัย นิริญทวี, 2526: 13) คือปราศจากอุปสรรคต่อการใช้เสรีภาพ เสรีภาพในการปฏิเสธสิ่งหนึ่งเพื่อเลือกอีกสิ่งหนึ่ง ถึงแม้ว่ามนุษย์จะไม่เลือกอะไรเลย นั่นแสดงว่ามนุษย์ได้เลือกแล้ว คือเลือกที่จะไม่เลือกอะไรเลย มนุษย์ไม่สามารถอ้างได้ว่าตนไม่มีสิทธิที่จะเลือก ไม่มีเสรีภาพที่จะเลือก เพราะมนุษย์มีสิทธิที่จะเลือกตลอดเวลา พอๆ กับสิทธิที่จะปฏิเสธตลอดเวลาได้เช่นกัน

2. ความหมายในเชิงปฏิฐาน (positive side)

ความหมายในเชิงปฏิฐานหมายถึง กระบวนการของการเลือกอย่างเสรีและการกระทำตามความศรัทธาเริ่มของตนเอง ทำให้ความตั้งใจ (intention) ของตนเองปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมและเป็นการกระทำ (คักดีชัย นิรัฐทวี, 2526: 13) กล่าวคือ มนุษย์สามารถใช้เสรีภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ สามารถเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ด้วยตนเอง ตัดสินใจเอง มีสติสัมปชัญญะครบถ้วนในการเลือกด้วยตนเอง

ลักษณะของเสรีภาพ

ลักษณะของเสรีภาพในทัศนะของชาร์ตคือ การตัดสินใจเลือกเป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำและการกระทำก็เป็นตัวบ่งชี้คุณค่าที่เขาเลือก ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 5 ลักษณะ คือ เสรีภาพกับความรับผิดชอบ เสรีภาพกับสถานการณ์ เสรีภาพกับการเมือง เสรีภาพกับขอบเขต และเสรีภาพกับพระเจ้า เพื่อให้เห็นลักษณะการใช้เสรีภาพของชาร์ตจากในทุกสถานการณ์ ซึ่งสรุปได้ว่าเสรีภาพตามแนวคิดของชาร์ตสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด

การใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม เพราะเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์ใช้เสรีภาพอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบแล้ว ผลของการกระทำที่เกิดจากเสรีภาพนั้น มักเป็นสิ่งที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคมด้วย ดังนั้นเราจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาความหมาย ประสาท และลักษณะของความรับผิดชอบด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความรับผิดชอบในแนวคิดของชาร์ต

ความหมายของความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบตามความหมายทางปรัชญา หมายถึง ความคิดที่บุคคลมีคำตอบรองรับสำหรับการกระทำของตนเอง รวมถึงเรื่องการสรรเสริญและการประณาม ทั้งนี้ ปัจจัยหลัก 2 ประการที่จำเป็นต่อการมีความรับผิดชอบคือ

1. การกระทำ รับรู้สิ่งที่ตนกำลังกระทำในขณะนั้น 2. ความปรารถนาและเจตนาารมณ์ของการกระทำมีผลต่อการกระทำรวมถึงการงดเว้นการกระทำ ข้อยกเว้นบางประการที่น่าจะระอ้การระอ้วนใจที่มีต่อรูปแบบที่เป็นระเบียบเรียบร้อยนี้คือ กรณีที่บุคคลถูประณามในการกระทำโดยไม่ได้เจตนา เช่น การกระทำโดยประมาทหรือผลต่อเนื่องของการกระทำที่ไม่ได้เจตนาเหล่านั้น (Flew, 1979: 284)

ความหมายของ “ความรับผิดชอบ” ในทัศนะของชาร์ตั้นหมายถึง “การยอมรับว่าตนเอง เป็นผู้กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไปและเต็มใจรับผลของการกระทำนั้น” (พินิจ รัตนกุล, 2522: 60)

สรุปว่าความรับผิดชอบหมายถึง การยอมรับผลของการกระทำที่เกิดขึ้นจากเจตนาของตนเองที่ได้เป็นผู้เลือกกระทำในการกระทำนั้นๆ ถึงแม้ว่าผลลัพธ์ที่เกิดจากการกระทำนั้นจะเป็นผลลัพธ์ที่ดีหรือไม่ดีก็ตาม ผู้กระทำต้องแสดงความรับผิดชอบเสมอ

เมื่อรู้ความหมายของความรับผิดชอบแล้ว ต่อไปผู้วิจัยจะนำเสนอประเภทของความรับผิดชอบ เพื่อให้รู้จักวิธีการและแสดงความรับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมดังนี้

ประเภทของความรับผิดชอบ

การศึกษาเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของฌ็อง-ปอล ชาร์ตั้น นั้นเราต้องรู้จักประเภทของความรับผิดชอบของชาร์ตั้นด้วย เพื่อนำความรู้เรื่องนี้ไปวิเคราะห์ความรับผิดชอบของสื่อมวลชนซึ่ง วิทยา เศรษฐวงศ์ (2536) ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง แนวคิดของชาร์ตั้นว่าด้วยความรับผิดชอบ ได้แบ่งประเภทความรับผิดชอบไว้ 2 ประเภท คือ 1. ความรับผิดชอบเชิงข้อเท็จจริง (descriptive responsibility) 2. ความรับผิดชอบเชิงปทัสสถาน (normative responsibility) โดยจะอธิบายถึงรายละเอียดของแต่ละประเภทดังนี้

1. ความรับผิดชอบเชิงข้อเท็จจริง (descriptive responsibility)

ความรับผิดชอบเชิงข้อเท็จจริง หมายถึง ความรับผิดชอบที่ปราศจากการประณามและการสรรเสริญ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ประเภท โดยอธิบายไว้ดังนี้

1.1 ความรับผิดชอบต่อการกระทำ ปรัชญาของชาร์ตเนอร์เน้นที่การกระทำ (praxis or action) จากนิยามความรับผิดชอบของชาร์ตเนอร์ที่ว่า ความรับผิดชอบคือการเป็นผู้สร้างเหตุการณ์ที่ได้แย้งมิได้ นั่นหมายความว่า การที่มนุษย์กระทำอะไรลงไป มนุษย์ต้องยอมรับว่าตนเองเป็นผู้กระทำ เสรีภาพนี้หมายถึงเสรีภาพในการเลือกที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มนุษย์จึงต้องรับผิดชอบทุกอย่างเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง

1.2 ความรับผิดชอบต่อบุคลิภาพ หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เราเป็น เช่น หากเราเป็นคนขี้ขลาด หรือกล้าหาญ ความเป็นเหล่านั้นไม่ได้มีติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด ในอนาคตเราก็อาจจะไม่ใช่คนขี้ขลาดก็ได้ ดังที่ชาร์ตเนอร์เคยพูดว่า “มนุษย์สร้างตัวเองใหม่อยู่เสมอ” (วิทยา เศรษฐวงษ์, 2536: 61)

จากการอธิบายข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า มนุษย์ต้องรับผิดชอบต่อบุคลิภาพที่ตนแสดงออกมา ต่อสิ่งตนเองเป็น แต่มนุษย์สามารถสร้างตัวเองใหม่ได้ตลอดเวลา โดยมีต้องยอมรับที่จะเป็นคนขี้ขลาดตลอดไป

1.3 ความรับผิดชอบต่อสัตว์เพื่อผู้อื่น คือมนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับเสรีภาพ ดังนั้นในเมื่อเรามีเสรีภาพแล้ว ผู้อื่นก็มีเสรีภาพได้เช่นเดียวกับเรา ดังนั้นมนุษย์ในสายตาของผู้อื่นก็จะเป็นเหมือนวัตถุสิ่งของ และผู้อื่นในสายตาของเราก็จะเหมือนกับวัตถุสิ่งของเช่นกัน ดังนั้น มนุษย์ต้องรับผิดชอบและยอมรับที่จะเป็นสิ่งของในสายตาผู้อื่น

2. ความรับผิดชอบเชิงปทัสสถาน (normative responsibility)

ความรับผิดชอบเชิงปทัสสถาน หมายถึง ความหมายในเชิงคุณค่าที่บ่งถึงลักษณะที่พึงประสงค์ หรือลักษณะที่ควรจะเป็นทางจริยธรรม คือ ผิด ถูก ดี ชั่ว

2.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง สิ่งที่เราควรทำที่ไม่ต้องคำนึงถึงผลจากการกระทำ มนุษย์มีอิสระเต็มที่ ชาร์ตเนอร์ไม่มีเกณฑ์ในการตัดสินว่าอะไรควรทำหรือไม่ควรทำ เพียงแค่มนุษย์พึงมีเสรีภาพต่อทุกการกระทำของตนอย่างเต็มที่เท่านั้น

2.2 ความรับผิดชอบต่อมวลมนุษย หรือเรียกอีกอย่างว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม ชาร์ตเนอร์มิได้จำกัดขอบเขตของความรับผิดชอบไว้แต่ตัวเอง

เท่านั้น แต่ยังต้องรับผิดชอบต่อผู้อื่นอีกด้วย ชาร์ตส์กล่าวว่า ในการเลือกของตัวเอง ย่อมส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติด้วย การเลือกเป็นเรื่องของปัจเจกภาพ แต่ความรับผิดชอบเป็นเรื่องของทุกคน กล่าวคือ การเลือกของคนหนึ่งคนส่งผลให้ต้องรับผิดชอบต่อมนุษย์ทุกคน

การแบ่งประเภทของความรับผิดชอบดังที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงให้เห็นได้ว่า ความรับผิดชอบต้องมิอยู่ในทุกสถานการณ์ที่มีเสรีภาพ ไม่ว่าจะทำอะไร ความรับผิดชอบก็จะเข้ามารองรับเสรีภาพที่มนุษย์กระทำลงไป เพื่อให้การกระทำนั้นมีคุณค่าต่อมนุษย์

ลักษณะของความรับผิดชอบ

ลักษณะของความรับผิดชอบของชาร์ตส์ได้แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1. ความรับผิดชอบต่อการเกิด 2. ความรับผิดชอบต่อการดำรงอยู่ 3. ความรับผิดชอบต่อการตาย

1. ความรับผิดชอบต่อการเกิด หมายถึง การที่มนุษย์ไม่สามารถเลือกเกิดได้ มนุษย์ก็ต้องยอมรับการเกิดของตัวเองว่า ถึงแม้เราจะะปฏิเสธการเกิดของตัวเองด้วยการฆ่าตัวตาย แต่เราไม่อาจหลีกเลี่ยงหนีการยอมรับการเกิดของเราได้ เพราะอย่างไรเสียการเกิดนั้นก็เป็นการเกิดของเรา

2. ความรับผิดชอบต่อการดำรงอยู่ หมายถึง รับผิดชอบต่อเสรีภาพที่มีติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้น การดำรงอยู่จึงเป็นสิ่งที่เราควรจะทำโดยใช้เสรีภาพอย่างมีความรับผิดชอบไม่ไปกระทบการดำรงอยู่ของบุคคลอื่น

3. ความรับผิดชอบต่อการตาย หมายถึง การตายเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลไม่มีใครตายแทนเราได้ และเราก็ไม่สามารถตายแทนใครได้เช่นกัน ดังนั้นการตายหรือการมีชีวิตอยู่นั้นเป็นเสรีภาพของเรา ที่เราสามารถทำได้ และรับผิดชอบต่อผลของการกระทำของเราด้วย

จากลักษณะของความรับผิดชอบทั้ง 3 ลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงการแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งความรับผิดชอบนี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เลย ความรับผิดชอบนี้เป็นสิ่งที่

จะต้องมีจิตตวามมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ในทำนองเดียวกับเสรีภาพ

จริยธรรมของชาร์ต

จริยธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญต่อมนุษย์ เพื่อใช้สำหรับการดำรงชีวิตร่วมกัน ในสังคม กฎหมายบ้านเมืองคือกฎระเบียบที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้ร่วมกันในสังคม แต่จริยธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจของทุกคนอยู่แล้ว หากบุคคลคนใดไม่มีจริยธรรม ในการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตก็定会หาความสุขไม่ได้ ในเรื่องจริยธรรมของ ชาร์ต (พินิจ รัตนกุล, 2534: 95) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ ปรัชญาชีวิตของฌ็อง-ปอล ชาร์ต ดังนี้

หลักจริยธรรมในปรัชญาเอ็กซิสเตนเชียลลิสต์ของชาร์ตถือว่า คุณธรรม ไม่มีความหมายอะไรถ้าหากปราศจากเสรีภาพ เช่น ถ้าเราถูกบังคับให้เป็นคนดี เราก็ไม่ได้เป็นคนดีในความหมายที่แท้จริง ความดีต้องมาจากใจของเราเอง โดยเหตุที่ เสรีภาพมีความสำคัญมากเพียงนี้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า เสรีภาพและจริยธรรมมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา การกระทำที่มีคุณค่าทางจริยธรรมเป็นการกระทำที่ไม่ได้เกิดจากการบังคับ แต่เกิดจากความสมัครใจของผู้กระทำเอง คุณค่าทางจริยธรรมนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งเดียวกันกับประโยชน์เสมอไป การกระทำหนึ่งอาจมีประโยชน์ แต่ไม่มีคุณค่าทางจริยธรรมเลยก็ได้ เพราะไม่ได้เป็นผลมาจากการใช้เสรีภาพในการตัดสินใจของเรา

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า คุณค่าทางจริยธรรมในทัศนะของชาร์ตต้องเกิดจากการกระทำที่เกิดจากการตัดสินใจของตัวเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การยอมให้เจตนาเป็นสิ่งที่สำคัญในการพิจารณาคุณค่าทางจริยธรรมของการกระทำ

เสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน

เสรีภาพของสื่อมวลชน

ความสำคัญยิ่งของสื่อมวลชน คือ สื่อมวลชนต้องมีเสรีภาพเพื่อบรรลุเป้าหมายยังประโยชน์แก่ประชาชน ซึ่งการแสดงความคิดเห็นใดๆ ก็ตามของ

สื่อมวลชน ควรมีเสรีภาพเป็นรากฐานสำคัญ เป็นสิทธิในเชิงศีลธรรมที่มีพันธะกับสังคมที่จะเผยแพร่ข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นให้ประชาชนได้รับทราบ และสื่อมวลชนที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ได้ ประชาชนมีความจำเป็นที่จะต้องรับทราบข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน เพราะสื่อมวลชนคือสถาบันหนึ่งที่มีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ให้แก่สาธารณชน

เสรีภาพของสื่อมวลชนเป็น “เสรีภาพจากการไม่ถูกบีบบังคับทั้งปวง และมีสิทธิที่จะได้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องและไม่ถูกขัดขวางใดๆ” ไม่ว่าจะเป็นจากกฎหมายของรัฐที่ไม่ชอบธรรมและเงินสนับสนุนการโฆษณาเพื่อให้เสรีภาพอ่อนตัวลง ทั้งนี้เสรีภาพของสื่อมวลชนนั้นต้องเป็นเสรีภาพตามสิทธิทางศีลธรรมที่ไม่มีควรจะพรากไปได้ เป็นสิ่งที่เกิดจากความสำนึกทางจริยธรรมอันแน่วแน่ของวิชาชีพ และความต้องการหรือสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่สื่อไม่อาจปฏิเสธพ้นกิจนั้นได้ (สมควร กวียะ, 2545: 176) ประเภทของเสรีภาพสื่อมวลชนประกอบไปด้วยเสรีภาพที่สำคัญ 4 ประการดังต่อไปนี้ (วนิดา แสงสารพันธ์, 2553: 35)

1. เสรีภาพในข่าวสาร สื่อมวลชนมีสิทธิที่จะรับรู้ข่าวสารเพื่อรายงานให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อสาธารณะประโยชน์ของประชาชนเอง
2. เสรีภาพในการพิมพ์ คือขั้นตอนในการพิมพ์นั้น สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการพิมพ์เพื่อเผยแพร่โดยปราศจากการตรวจสอบหรือการเซ็นเซอร์ก่อน ยกเว้นสถานการณ์พิเศษเช่นการเกิดสงคราม เป็นต้น
3. เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ เนื่องจากสื่อมวลชนมีหน้าที่ในการสอดส่องการทำงานของรัฐบาลเพื่อรายงานให้ประชาชนทราบ ดังนั้นสื่อมวลชนจึงมีสิทธิที่จะวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลได้
4. เสรีภาพในการจำหน่ายแจก เมื่อสื่อมวลชนได้พิมพ์และพร้อมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนแล้ว สื่อมวลชนก็มีสิทธิเสรีภาพในการจำหน่ายแจกให้ประชาชนรับทราบเหตุการณ์บ้านเมือง เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนเอง

จากการศึกษาเรื่องการแบ่งประเภทของเสรีภาพของสื่อมวลชนแล้ว ต่อไป

ผู้วิจัยจะอธิบายถึงลักษณะของเสรีภาพของสื่อมวลชน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทย เพื่อนำความรู้ไปวิเคราะห์ลักษณะของความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อไป

ลักษณะของเสรีภาพของสื่อมวลชน

ลักษณะของเสรีภาพของสื่อมวลชน คือ สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนตามกฎหมาย (พิศิษฐ์ ชวาลาวัช, 2553: 21) ซึ่งลักษณะของเสรีภาพของสื่อมวลชนสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนตามกฎหมาย ประกอบด้วยมาตรา 35, มาตรา 45, มาตรา 46, มาตรา 47

ข้อความบางตอนจากรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 ที่แสดงถึงสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน

มาตรา 45

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูดการเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น”

มาตรา 46

“พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพ”

จากข้อความข้างต้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ สื่อมวลชนนั้นมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ได้ แต่อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนก็ต้องระวังไม่ให้ไปกระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือองค์กรใด เพราะฉะนั้นสื่อมวลชนจะต้องรับผิดชอบต่อตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ เพราะว่าการใช้เสรีภาพนั้นต้องควบคู่ไปกับการรับผิดชอบต่อเสมอ ซึ่งก็คือการรับผิดชอบต่อกฎหมาย

ยกตัวอย่างเหตุการณ์การถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน ในวันที่ 20 พฤษภาคม 2558 ที่กองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย ออกคำสั่งฉบับที่ 6/2557 เรื่อง “ขอความร่วมมือระงับการถ่ายทอดออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม 14 สถานี และสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่ได้รับอนุญาต” โดยเฉพาะคำสั่งฉบับที่ 9 ระบุว่า “ห้ามเจ้าของกิจการสื่อสิ่งพิมพ์และรายการวิทยุโทรทัศน์ทุกประเภท บรรณาธิการ พิธีกร และสื่อมวลชนเชิญบุคคลให้สัมภาษณ์หรือแสดงความคิดเห็นในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดการขยายความขัดแย้ง บิดเบือนและสร้างความสับสนให้กับสังคม รวมทั้งอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงโดยเด็ดขาด ทั้งนี้ หากฝ่าฝืนจะถูกเรียกตัวมาดำเนินคดีตามกฎหมาย ตลอดจนระงับการจำหน่ายแจกสื่อสิ่งพิมพ์และการออกอากาศของรายการดังกล่าวทันที” (โลกวันนี้, 2557: 2)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนตามมาตรา 45 ซึ่งรัฐธรรมนูญระบุไว้ชัดเจนว่า “การสั่งปิดกิจการการหนังสือพิมพ์จะกระทำมิได้ การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้จะกระทำมิได้” ถึงแม้ว่าสื่อจะปฏิบัติตามประกาศข้างต้น แต่สื่อมวลชนก็ไม่ได้กระทำตามด้วยความสุจริตใจ เพียงแต่กระทำตามคำสั่งของรัฐบาลเท่านั้น หากวิเคราะห์ว่านี่ตามแนวคิดที่ว่าด้วยเสรีภาพของชาร์ตส์ ชาร์ตส์จะยึดหลักเสรีภาพเพื่อความเป็นตัวของตัวเองก่อนหรือ หากชาร์ตส์เป็นสื่อมวลชนและถูกกำหนดให้ปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลข้างต้นนี้ อาจมีคำตอบสำหรับคำถามนี้หลายคำตอบ เช่น ชาร์ตส์อาจไม่กระทำตามคำสั่งนี้ เพราะเขาคิดว่าประชาชนควรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของประเทศชาติที่ตนดำรงอยู่อย่างแท้จริง สื่อมวลชนไม่ควรระงับการถ่ายทอดข่าวสาร โดยหากชาร์ตส์จะต้องถูกดำเนินคดีในภายหลังแต่เขาย่อมจะยินดีรับผลของการกระทำของเขาอยู่แล้ว นั่นก็คือการแสดงความรักต่อผลของการกระทำของตนเอง หรือชาร์ตส์อาจจะทำตามคำสั่งของรัฐบาลเพื่อความสงบสุขของคนในชาติ แต่ทั้งนี้ชาร์ตส์จะบอกว่าการที่เขาเลือกที่จะไม่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารนั้นไม่ใช่เป็นเพราะว่ารัฐบาลสั่งให้ทำ แต่เขาเลือกที่จะไม่เผยแพร่เอง ถ้าเขาคิดว่าการไม่เผยแพร่ข่าวจะมีประโยชน์แก่สังคมมากกว่า นี่คือการ

ยกตัวอย่างเพื่อให้เห็นการใช้เสรีภาพตามแนวคิดของชาร์ตรีในแนวปฏิบัตินิยม

ความรับผิดชอบของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนพยายามต่อสู้กับกฎหมายเพื่อเรียกร้องให้เสรีภาพให้แก่ตนเอง แต่ประชาชนมักเรียกร้องความรับผิดชอบของสื่อมวลชนจากองค์กรสื่อมวลชน เนื่องจากว่าสื่อมวลชนถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีเสรีภาพอย่างเต็มเปี่ยม แต่สื่อมวลชนก็ยังพอมีเสรีภาพอยู่บ้างเพียงแต่เป็นเสรีภาพภายใต้กฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติแล้ว สื่อมวลชนได้ใช้เสรีภาพกันอย่างเสรีจนบางครั้งก็เกินขอบเขตของสื่อมวลชน ดังนั้นประชาชนจึงเรียกร้องขอให้สื่อมีความรับผิดชอบต่อการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร

ความหมายของความรับผิดชอบของสื่อมวลชน

ในหัวข้อที่แล้วผู้วิจัยได้อธิบายถึงเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ ซึ่งเสรีภาพของสื่อมวลชนยังคงมีขอบเขตจำกัดมากมายตามที่ได้อธิบายไว้ หนึ่งในกำหนัดขอบเขตของเสรีภาพของสื่อมวลชนคือ “ความรับผิดชอบ” ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาความหมายของ “ความรับผิดชอบ” ว่ามีความหมายและลักษณะอย่างไร ดังต่อไปนี้

พิศิษฐ์ ชวลาธวัช (2545: 180) ได้อธิบายความหมายของความรับผิดชอบไว้ในหนังสือการสื่อสารมวลชนไว้ว่า “ความรับผิดชอบคือสภาพหรือลักษณะนิสัยของการยอมรับในผลที่ดีหรือไม่ดีในเหตุการณ์ หรือกิจการที่ได้กระทำ กำลังกระทำหรือจะกระทำ”

พิศิษฐ์ ชวลาธวัช (2545: 196) ยังได้อธิบายถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในหนังสือการสื่อสารมวลชนไว้ว่า “ความรับผิดชอบต่อสังคมคือสภาพหรือลักษณะนิสัยของการยอมรับหรือยอมตามในผลที่ดีหรือไม่ดีในเหตุการณ์ หรือกิจการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้กระทำกำลังกระทำหรือจะกระทำต่อสังคม”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบของสื่อมวลชน หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ เมื่อสื่อมวลชนมีหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อ

สาธารณชน สื่อมวลชน เน้นความรับผิดชอบในการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน เพราะสื่อมวลชนมีอำนาจต่อการรับรู้ของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของรัฐบาล ข่าวด่วน ข่าวด่วนกรรม ข่าวต่างๆ ที่นำเสนอออกไป สื่อมวลชนจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้รับสารเป็นที่สุด และหลีกเลี่ยงเรื่องที่เป็นพิษภัยร้ายแรงต่อสาธารณชนโดยส่วนรวม

ประเภทของความรับผิดชอบของสื่อมวลชน

การศึกษาเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน จำเป็นต้องรู้จักประเภทของความรับผิดชอบของสื่อมวลชนด้วย เพื่อนำความรู้ไปวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาความรับผิดชอบของสื่อมวลชน จักรกฤษณ์ เพิ่มพูน (2556: 247-253) ได้แบ่งความรับผิดชอบของสื่อมวลชนไว้ 2 ประเภทคือ 1. ความรับผิดชอบทางกฎหมาย 2. ความรับผิดชอบทางจริยธรรม โดยจะอธิบายถึงรายละเอียดของแต่ละประเภทดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบทางกฎหมาย

นักสื่อสารมวลชนเป็นนายประตูด่านข่าวสารหรือเป็นด่านแรกในการทำงานข่าวควรจะต้องศึกษากฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น พระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. 2550 ประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยเฉพาะความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติว่าด้วยคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2553 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความผิดฐานละเมิดต่อชื่อเสียง เกียรติยศ และทางทำมาหาได้ ทั้งนี้เพราะความรับผิดชอบทางกฎหมายเป็นข้อจำกัดในการใช้สิทธิเสรีภาพประการหนึ่ง ภายใต้อำนาจหลักประกันสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

นัยสำคัญของรัฐสภาที่ออกกฎหมายดังกล่าว เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพให้แก่สื่อมวลชนในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2550 ได้ให้การรับรองการใช้เสรีภาพ

ของสื่อมวลชนแล้วก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่าในปัจจุบันนี้สื่อมวลชนอาจจะใช้เสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนและอาจมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของสาธารณะชนได้ ดังนั้นการออกมาตรการในการควบคุมตรวจสอบสื่อมวลชนมิให้ใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นไปละเมิดต่อหลักกฎหมายนั้นเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนเองและเพื่อประโยชน์ของสาธารณะชนด้วย

2. ความรับผิดชอบทางจริยธรรม

ความรับผิดชอบทางจริยธรรมเป็นความรับผิดชอบที่ต้องใช้จิตสำนึกของนักสื่อสารมวลชนที่เป็นปัจเจกบุคคลเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน เพื่อใช้ในการพิจารณาไตร่ตรองถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้รับสารหรือแหล่งข่าว ดังนั้นองค์กรทางวิชาชีพของสื่อมวลชนได้มีการวางจริยธรรมวิชาชีพของสื่อมวลชนขึ้นมาเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ นักสื่อสารมวลชนใช้เป็นหลักในการทำงานวิชาชีพสื่อมวลชน โดยองค์กรที่ได้จัดทำข้อบังคับวิชาชีพสื่อมวลชนมี 2 องค์กรได้แก่ 1. สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และ 2. สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ตัวอย่างเช่น สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติได้บัญญัติข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541 ไว้ว่า หนังสือพิมพ์ต้องยึดถือข้อเท็จจริง ความถูกต้องแม่นยำ นำเสนอข่าวเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ไม่แต่งเติมเนื้อหาสาระของข่าวจนคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง ไม่ส่อเดแทรกความคิดเห็นลงในข่าว เมื่อคัดลอกข้อความใดจากหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ หรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ บอกที่มาของข้อความนั้น เป็นต้น

ส่วนข้อบังคับว่าด้วยผู้ประกอบการวิชาชีพข่าววิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.2553 คือ สื่อมวลชนมีสิทธิและเสรีภาพในการนำเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซงจากผู้บริหาร เจ้าของกิจการ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มเคลื่อนไหวกดดันทางการเมืองหรือสังคม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการจัดทำข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการส่งเสริมการใช้สิทธิและเสรีภาพ ควบคู่ไปกับการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสมาชิกและสมาชิกที่เป็นผู้ประกอบการวิชาชีพ

ข่าววิทยุและโทรทัศน์ต่อไป

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพและความรับผิดชอบของ เมือง-ปอล ชาร์ตร์กับเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน

ชาร์ตร์กล่าวถึงลักษณะของการใช้เสรีภาพของมนุษย์กับสถานการณ์คือ สถานที่ อดีต สิ่งแวดล้อม เพื่อนหรือคนใกล้ชิด และความตาย เพื่อให้เห็นว่า มนุษย์มีเสรีภาพได้ในทุกสถานการณ์ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า สถานการณ์ไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้เสรีภาพของมนุษย์ เพียงแต่เสรีภาพต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบเสมอ

จากการศึกษาเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาแล้วนั้น หากวิเคราะห์ตามหลักวารสารศาสตร์แล้วสามารถวิเคราะห์เป็นข้อได้ดังนี้

1. หลักประกันเสรีภาพของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2550 ได้รับรองและคุ้มครองให้สื่อมวลชน ได้แก่ การห้ามสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ ห้ามตรวจเซ็นเซอร์ข่าว ห้ามมิให้รัฐให้เงินอุดหนุนสื่อมวลชน

2. หลักเกณฑ์ในการตรากฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนนั้น เห็นได้ว่าในเรื่องเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น การรับรองสิทธิเสรีภาพเป็นหลัก ส่วนการจำกัดเสรีภาพนั้นเป็นข้อยกเว้น ดังนั้น เสรีภาพในการเสนอข่าวไม่ได้เป็นเสรีภาพที่มีอยู่ก่อน แต่เป็นเสรีภาพที่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไข ซึ่งรัฐสภาอาจตรากฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการเสนอข่าวของสื่อมวลชนได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน

3. ความรับผิดชอบของสื่อมวลชนที่ประกอบไปด้วยความรับผิดชอบทางกฎหมายและความรับผิดชอบทางจริยธรรมนั้น เป็นการบัญญัติขึ้นมาโดยรัฐสภาและสภาวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมเสรีภาพและความรับผิดชอบให้แก่

สื่อมวลชนเองและเพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบด้วย

เมื่อนำแนวคิดที่ว่าด้วยเรื่องเสรีภาพของทั้งสองแนวคิดมาวิเคราะห์หาจุดร่วมก็ทำให้ได้พบคำตอบว่า เสรีภาพตามแนวคิดของชาร์ตต์เป็นเสรีภาพที่มีบ่อเกิดที่เริ่มต้นจากตนเองก่อน ส่วนเสรีภาพตามแนวคิดของสื่อมวลชนไม่ได้เริ่มจากตนเองไม่ได้มีอยู่ก่อนแล้ว และเสรีภาพสื่อมวลชนไม่ได้เกิดจากปัจจัยเดียว เสรีภาพสื่อมวลชนเกิดจากการที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองให้ หรือข้อจำกัดในการแสดงความคิดเห็นตามกฎหมายต่างๆ เพื่อมิให้ไปละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ดังนั้นจุดร่วมของแนวคิดที่ว่าด้วยเสรีภาพคือ “การใช้เสรีภาพของตนโดยไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น” ซึ่งการไม่ไปละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นตามแนวคิดของชาร์ตต์ คือการรับผิดชอบต่อตนเองและการรับผิดชอบต่อผู้อื่นนั่นเอง

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนนั้น ก็มีความคล้ายคลึงเช่นเดียวกับแนวคิดของชาร์ตต์คือ เสรีภาพต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบเสมอเช่นกัน เพียงแต่บ่อเกิดของเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนมีบ่อเกิดที่แตกต่างจากแนวคิดของชาร์ตต์กล่าวคือ ในแนวคิดของชาร์ตต์นั้นเสรีภาพและความรับผิดชอบคือการรับผิดชอบต่อผลของการกระทำที่ตนเองได้เลือกกระทำไปตามเจตจำนงเสรีของตนเอง แต่เสรีภาพของสื่อมวลชนไม่ได้เกิดจากเจตจำนงเสรีของตนเอง แต่เป็นเสรีภาพที่ถูกกำหนดขึ้นโดยรัฐบาล และความรับผิดชอบก็เป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชนตามที่รัฐสภาและสภากิจาชีพสื่อมวลชนเป็นผู้กำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบนี้ก็หมายถึงการรับผิดชอบต่อผลของการกระทำของตนเองเช่นกัน เพียงแต่สื่อมวลชนมิได้มีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจเลือกที่จะนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนไปเสียทั้งหมด เสรีภาพของสื่อมวลชนก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสาธารณะรวมถึงเสรีภาพที่มีอยู่ในตัวของสื่อมวลชนนั่นเองด้วย จึงจะเกิดการตัดสินใจขึ้น

สรุปได้ว่าแนวคิดที่ว่าเสรีภาพต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบของสื่อมวลชน คือเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารโดยปราศจากการแทรกแซงจาก

รัฐบาลและรับผิดชอบต่อการนำเสนอเนื้อหาต่อสาธารณชนนั้น เป็นเสรีภาพและความรับผิดชอบคนละแนวคิดกันกับเสรีภาพและความรับผิดชอบของชาร์ตต์ จึงส่งผลให้การเลือกใช้เสรีภาพต่างกันและความรับผิดชอบจึงแตกต่างกันตามมา

สรุป

เสรีภาพและความรับผิดชอบในทัศนะของฌ็อง-ปอล ชาร์ตต์หมายถึงเสรีภาพในการเลือกที่มนุษย์มีเสรีภาพอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด โดยอยู่ภายใต้กรอบของความรับผิดชอบของตนเอง ส่วนเสรีภาพและความรับผิดชอบในแนวคิดของสื่อมวลชนหมายถึงอิสระในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร โดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลหรือไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐบาล เพราะเมื่อใดก็ตามที่สื่อมวลชนอยู่ภายใต้อิทธิพลรัฐบาล นั้นแสดงว่ารัฐบาลกำลังลดรอนสิทธิความเป็นมนุษย์ของประชาชน เพราะประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับรู้ ส่วนความรับผิดชอบของสื่อมวลชนซึ่งแบ่งเป็นความรับผิดชอบทางกฎหมายและความรับผิดชอบทางจริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่องค์กรสื่อมวลชนเป็นผู้บัญญัติขึ้นมา แต่อย่างไรก็ตามการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยกฎหมายหรือจริยธรรมก็ขึ้นอยู่กับตัวปัจเจกบุคคลของผู้ที่เป็นสื่อมวลชนเอง เนื่องจากการแสดงความรับผิดชอบของสื่อมวลชนก็ต้องขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่เป็นผู้กระทำเหตุการณ์นั้นด้วย ดังนั้นจึงสรุปความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบทั้งสองแนวคิดนี้ได้ว่า เสรีภาพและความรับผิดชอบตามแนวคิดของชาร์ตต์เป็นเสรีภาพและความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นโดยตัวของตัวเองและรับผิดชอบด้วยตัวเองเช่นกัน ส่วนเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนเป็นเสรีภาพที่เกิดขึ้นจากการไม่ถูกควบคุมจากรัฐบาลหรือสภาวิชาชีพสื่อมวลชน ดำรงวิชาชีพตามหลักจรรยาบรรณสื่อมวลชน ทั้งสองแนวคิดนี้จึงมีความแตกต่างกันที่บ่อเกิดของเสรีภาพและความรับผิดชอบที่มีที่มาต่างกันจึงมีการแสดงความรับผิดชอบต่างกัน แต่สุดท้ายแล้วทั้งเสรีภาพและความรับผิดชอบของทั้งสองแนวคิดต่างก็ต้องขึ้นอยู่กับตัวปัจเจกบุคคลผู้ใช้เสรีภาพเช่นเดียวกัน เพราะสุดท้ายแล้วการที่มนุษย์จะเลือกทำอะไรก็ตามทุกการกระทำย่อมเกิดจากการตัดสินใจของตนเองก่อนเสมอ

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2522). **แก่นปรัชญาปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เดือน คำดี. (2522). **ปรัชญาตะวันตกจากยุคโบราณจนถึงปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุปผา เมฆสีทอง. “เสรีภาพของสื่อ: การจัดอันดับขององค์กรสื่อนานาชาติ” **วารสารนักบริหาร**. 31,3 (พฤศจิกายน – ธันวาคม 2554): 203-207.
- พินิจ รัตนกุล. (2515). **ปรัชญา**. กรุงเทพฯ: ชุมชนปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิศิษฐ์ ชาลาราช. (2553). **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: บ้านหนังสือโกสินทร์.
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2551). **วารสารศาสตร์เบื้องต้น : ปรัชญาและแนวคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วนิดา แสงสารพันธ์. (2551). **หลักกฎหมายสื่อสารมวลชน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- วิทยา เศรษฐวงค์. (2536). **แนวคิดว่าด้วยความรับผิดชอบของชาร์ดาร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. ภาควิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย นิธิวุฒิว. (2526). **ปรัชญาเอ็กซิสเตนเชียลลิสม์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วลี.
- “เสรีภาพสื่อ”. **โลกวันนี้**. (22 พฤษภาคม 2557). 2
- สมควร กวียะ. (2545). **การสื่อสารมวลชน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อักษราพัฒนา.
- Sartre, J.P. (1971). **Being and Nothingness**. Trans. Hazel E.Barnes. London: Methuen & Co.Ltd.
- _____. (1946). **Existentialism is a Humanism**. Trans: Philip Mairet. Walter Kaufman, Meridian Publishing Company.

Translated Thai References

- Buncheua K. (1979). **The core of Present**. Bangkok : Thaiwattanapanit.
[in Thai]
- Bunsiripun M. (2008). **Introduction to journalism: Philosophy and Concept**. 2nd ed. Bangkok : Press of Thammasart University.
[in Thai]
- Chawalathawat P. 2010. **Mass Media Law and Ethics**. 15th ed. Bangkok:
Bannoungseukosin. [in Thai]
- “Freedom of press” **Lokwannee**. (22 May 2014) : 2
- Flew, A. (1979). **A Dictionary of Pholosophy**. London: Pan Books.
- Kaweeya S. (2002). **The Mass Communication**. 5th ed. Bangkok:
Oaksarapiput. [in Thai]
- Khamdee D. (1979). **Western philosophy from ancient age to present age**. Bangkok : Kasetsart University. [in Thai]
- Maksethong, B. (2011). “Freedom of the press: ranking by international media Organization.” **Executive Journal**,3: 203-207 [in Thai]
- Niruntawee S. (1983). **Existentialis Philosophy**. 2nd ed. Bangkok: Walee.
[in Thai]
- Ruttanakun P. (1972). **Philosophy**. Bangkok : Chumnumphutchaya.
Faculty of Liberal arts. Thammasart University [in Thai]
- Saengdarapun W. (2008). **Principle Media Law**. 3rd ed. Bangkok:
Winyuchon. [in Thai]
- Sethawong W. (1993). **Sarte’s Concept of Responsibility**. The thesis
for the degree of Doctor of philosophy Department of philosophy
Graduate School Chulalongkorn University. [in Thai]